

ปัญหา ลุ่ม และข้อเสนอนโยบาย

ปัญหา และอุปสรรคในการผลิตปลาตกค้ำ

การผลิตปลาตกในเขตอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้พบปัญหาหลายด้าน ส่วนมากเกิดจากปัญหาทางด้านสภาพภูมิประเทศ ปัญหาเกี่ยวกับโรคชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับปลาตก และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับราคาของปลาตกที่ขึ้นลงไม่แน่นอนตลอดทั้งค่าอาหารปลา มีราคาเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

ปัญหาและอุปสรรคทางด้านสภาพภูมิประเทศ

เมื่อพิจารณาสภาพภูมิประเทศจะพบว่าอำเภอบางปะกง ตั้งอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ใกล้ทะเล ในการเพาะพันธุ์ลูกปลาและการเลี้ยงปลาตก น้ำเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้นจากสภาพทำเลที่ตั้งของอำเภอบางปะกง ในฤดูแล้งน้ำทะเลจะหนุนเข้ามา ทำให้น้ำในบริเวณนี้มีรสเค็มผิดปกติ และน้ำในคลองก็จะแห้ง โดยเฉพาะตำบลบางเกลือ ตำบลบางสมัคร จะได้รับผลกระทบกระเทือนการขาดแคลนน้ำมากกว่าตำบลอื่น ๆ นอกจากนี้แล้วการระบายน้ำเสียจากบ่อเลี้ยงปลาของผู้เพาะเลี้ยงออกสู่คลองทำให้น้ำในคลองที่มีน้อยอยู่แล้วยิ่งเป็นน้ำเสียมากขึ้น แม้ว่าในฤดูที่มีน้ำมาก ก็ยังมีปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากน้ำมีพิษ สาเหตุเกิดจากเกษตรกรของอำเภอบางปะกง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำนา และได้มีการใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อปราบหนอนและศัตรูพืชบางชนิด ที่มีผลตกค้าง ตลอดถึงการใช้น้ำ ทำให้น้ำจากนาไหลออกมาปะปนกับน้ำในคลองเกิดน้ำมีพิษขึ้น น้ำในคลองก็ไม่สามารถนำไปใช้เพาะเลี้ยงปลาตกได้

การแก้ไขปัญหานี้ของน้ำของผู้ผลิตปลาตก สำหรับฟาร์มขนาดเล็กมักนิยมย้ายไปยังแหล่งที่มีน้ำอย่างเพียงพอและไม่มีพิษ ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่แก้ไขปัญหานี้โดย มีการสร้างบ่อพักน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้เมื่อต้องการและในช่วงฤดูแล้งด้วย

ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับโรคของปลาอุก

การเพาะเลี้ยงปลาอุกจะได้ผลดีมาน้อยเพียงใด . สิ่งที่จะต้องระวังมากที่สุดคือ โรคชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ปลาอุก เพราะถ้าเกิดโรคระบาดขึ้นในบ่อเพาะเลี้ยงแล้ว การแก้ไขโรคเหล่านั้นมักจะไม่ได้ผล ทำให้เกิดผลขาดทุนได้มากที่สุด โรคปลาอุกที่พบส่วนมากได้แก่ โรคกกขุมวม แผลตามตัว ปากเปื่อย ท้องโต ตัวงอ

การแก้ไขปัญหาสำหรับโรคของปลาอุกที่เกิดขึ้น ผู้เพาะเลี้ยงมักจะใช้ยาฆ่าพวก ซัลฟา วิตามิน กัมมะถัน เกสโต เตตราไซคลีน และคิพเทอร์เร็กซ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำทิ้ง เพื่อช่วยให้การระบาดของโรคลดน้อยลง แต่วิธีการเหล่านี้มักใช้ไม่ได้ผล เมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้นแล้ว

ปัญหา และอุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจ

การผลิตปลาอุกในประเทศไทย ปริมาณผลผลิตที่ออกมา ยังเป็นที่ต้องการของตลาดอยู่เสมอ ไม่ว่าจะผลิตจำนวนเท่าไรก็สามารถจำหน่ายได้หมด ปัจจุบันปัญหาที่ผู้ผลิตประสบอยู่ขณะนี้คือ ราคาของปลาอุกไม่แน่นอน ขึ้นลงตามปริมาณปลาอุกในท้องตลาด โดยเฉพาะในช่วงหลังเก็บเกี่ยวข้าว ปริมาณปลาที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติมีมากจะมีผลกระทบต่อราคาปลาอุกลดต่ำลง และในช่วงฤดูแล้งปริมาณปลาที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติมีน้อยราคาปลาอุกก็จะสูงขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นกับปริมาณปลาอุกที่ฟาร์มต่าง ๆ นำออกจำหน่ายด้วย ถ้ามีจำนวนมากราคาอาจไม่เพิ่มขึ้น แต่ถ้ามีจำนวนน้อย ราคาที่จำหน่ายก็จะเพิ่มสูงขึ้น จากสาเหตุเหล่านี้ทำให้ผู้เลี้ยงปลาอุกไม่สามารถที่จะคาดคะเนราคาได้อย่างถูกต้อง ประกอบทั้งระยะเวลาการเลี้ยงก็มีจำกัดอยู่ กล่าวคือ การเลี้ยงปลาอุกเพื่อที่จะให้ได้ขนาดตามความต้องการของตลาด และเสียบค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงต่ำที่สุดจะอยู่ระหว่าง 3-5 เดือน ถ้าเกินกว่านี้ปริมาณการแลกเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อปลา จะมีปริมาณลดลง เนื่องจากปลาอุกได้เจริญเต็มที่แล้ว เมื่อราคาปลาอุกขนาดใหญ่ไม่แน่นอนก็จะมีผลกระทบต่อราคาปลาอุกด้วย กล่าวคือ ในช่วงที่ราคาปลาอุกตกต่ำผู้เลี้ยงบางรายจะชดเชยการขาด โดยการเลี้ยงนานกว่า 4 เดือน จึงทำให้ไม่มีบ่อที่จะปล่อยลูกปลาใหม่ ความต้องการลูกปลาก็ลดลง และมีผลให้ราคาลูกปลาลดลงไปด้วย อย่างไรก็ตามเนื่องจากต้นทุนในการผลิตลูกปลาค่อนข้างต่ำ ผู้เลี้ยงจึงไม่สู้มีปัญหาในการขาดทุนมากนัก นอกจากนี้ ผู้เพาะเลี้ยงส่วน

ใหญ่จะเลี้ยงปลาโตด้วย อุกปลาที่เหลือขายก็จะทำการเลี้ยงเองได้ ปัญหาทางเศรษฐกิจที่กระทบ
 กระเอนผู้เลี้ยงปลาก็คือ ราคาปลาเปิดซึ่งเป็นอาหารหลักที่ใช้สำหรับเลี้ยงปลา มีแนวโน้มที่จะสูง
 ขึ้น เป็นผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

ความต้องการของผู้ผลิตปลาดุกจากรัฐบาล

จากการสอบถามความต้องการของผู้ผลิตปลาดุกที่จะให้รัฐบาลยื่นมือเข้ามาให้ความ
 ช่วยเหลือคือ การศึกษาวิจัยถึงสาเหตุของโรคปลาชนิดต่าง ๆ พร้อมทั้งคำแนะนำในการใช้ยา
 รักษาโรค และวิธีป้องกันโรคระบาดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ นอกจากนี้ยังต้องการให้
 รัฐบาลช่วยขุดลอกคลองส่งน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ชุกชุม

สรุป

การเพาะเลี้ยงปลาดุกค้ำในในประเทศไทยนิยมเพาะเลี้ยงในบ่อดินมากเนื่องจาก
 ผู้เพาะเลี้ยงมีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการเลี้ยงตัวบ่อดินมากกว่าการเลี้ยงวิธี
 อื่น ๆ สำหรับการเพาะพันธุ์อุกปลา การอนุบาลอุกปลา และการเลี้ยงปลาดุกจะให้ผลผลิต
 มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของภูมิประเทศและภูมิอากาศ ในช่วงฤดูหนาว การ
 เพาะเลี้ยงปลาดุกมักไม่ไ้ผลเท่าที่ควร อุกปลาจะมีเปอร์เซ็นต์การรอดตายน้อย และปลาดุกที่นำ
 มาเลี้ยงก็จะโตช้า ดังนั้นในช่วงฤดูหนาว ผู้เพาะเลี้ยงมักจะงดไว้ชั่วคราวหนึ่ง เพราะ
 ถ้าทำการเพาะเลี้ยงก็จะมีต้นทุนที่ต้องจ่ายลงทุน การเพาะพันธุ์อุกปลาต่อรุ่นจะใช้เวลา
 ประมาณ 20 วัน หนึ่งปีสามารถเพาะพันธุ์ได้ 10-12 รุ่น อุกปลาที่ได้จากการเพาะพันธุ์เรียกว่า
 อุกไร เมื่อนำไปอนุบาลให้เป็นปลาค้าวบ่อจะใช้เวลาประมาณ 14 วัน อนุบาลให้เป็นอุกปลา
 ขนาด 3 เซนติเมตรใช้เวลา 24 วัน อนุบาลให้เป็นอุกปลาขนาด 5 เซนติเมตร ใช้เวลาประมาณ
 30 วัน เปอร์เซ็นต์การรอดตายของการอนุบาลอุกปลาของปลาค้าวบ่อ ปลาขนาด 3 เซนติเมตร
 และขนาด 5 เซนติเมตร เท่ากับร้อยละ 31 , 30 และ 25 ตามลำดับ การเพาะพันธุ์อุกปลา
 จะลงทุนในช่วงแรกกล่าวคือ จะต้องลงทุนซื้อพ่อแม่พันธุ์ปลาดุก เพื่อนำมาเพาะฟักไข่ให้เป็นอุกไร
 แต่เมื่อหมดฤดูการเพาะพันธุ์แล้วก็จะจับพ่อแม่พันธุ์เหล่านี้จำหน่ายต่อไป ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนในการ

เพาะพันธุ์ลูกปลาให้เหลือ 32 บาทต่อลูกปลาร้อยตัว และการอนุบาลลูกปลาขนาดต่าง ๆ ตั้งแต่ปลาคาร์บอ ลูกปลาขนาด 3 เซนติเมตร และขนาด 5 เซนติเมตร จะเสียต้นทุนต่อร้อยตัวเท่ากับ 3.01 , 3.80 และ 4.97 บาท ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกำไรที่ได้รับจากการเพาะพันธุ์ และการอนุบาลลูกปลาคาร์บอร้อยตัวแล้วการอนุบาลลูกปลาให้โตขนาด 5 เซนติเมตรจะได้กำไรมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากลูกปลาขนาด 5 เซนติเมตร เป็นที่ต้องการของผู้เลี้ยงปลาทุกหัว ๆ ไป จึงทำให้จำหน่ายได้ในราคาที่สูง และเมื่อนำไปเลี้ยงเปอร์เซ็นต์ของการรอดตายจะมีมากกว่าลูกปลาขนาดอื่น ๆ การเลี้ยงปลาในบ่อดินเมื่อศึกษาถึงต้นทุนของการเลี้ยง ต่อหนึ่งกิโลกรัมจะใช้ต้นทุนในการเลี้ยงทั้งหมดต่ำกว่าการเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์เท่ากับ 1.14 และเมื่อคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อยอดตาย ต้นทุนการเลี้ยงในบ่อดินจะต่ำกว่าการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์เท่ากับ 10.97% ต่อตารางเมตร ซึ่งมีผลทำให้กำไรต่อตารางเมตรสำหรับการเลี้ยงในบ่อดินสูงกว่าการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์เท่ากับ 10.40% และผลตอบแทนจากเงินลงทุนจากการเลี้ยงในบ่อดินนั้นจะสูงกว่าการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์เท่ากับ 380.03% แม้ว่าการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์จะใช้ต้นทุนสูงกว่า แต่การเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ซึ่งเป็นวิธีการเลี้ยงที่นำหลักทางวิชาการเข้ามาประยุกต์ใช้ สามารถทำให้ได้รับผลผลิตต่อตารางเมตรเท่ากับ 30 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าการเลี้ยงในบ่อดินประมาณ 10 เท่า นอกจากนี้การเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ยังใช้เนื้อที่ในการเลี้ยงน้อย สะดวกในการดูแลรักษา และสิ่งสำคัญคือ ช่วยลดความเสี่ยงภัยจากโรคของปลา เนื่องจากอาหารที่ใช้เลี้ยงในบ่อซีเมนต์เป็นอาหารสำเร็จรูป ปลอดภัยจากเชื้อโรคที่จะติดมากับอาหาร ซึ่งแตกต่างกับการเลี้ยงปลาในบ่อดิน อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาในบ่อดินส่วนใหญ่จะเป็นปลาเบ็ด และไส้ไก่ อาหารเหล่านี้มีมักพบเชื้อโรคมารูปลาคาร์บอที่เลี้ยง และทำให้ม้าในบ่อเน่า เสียได้เร็วยิ่งขึ้น

การเพาะเลี้ยงปลาคาร์บอที่ผู้เพาะเลี้ยงประสบปัญหาได้แก่ การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง โรคปลาที่ระบาด และเรื่องของการราคาปลาคาร์บอในท้องตลาดไม่มีความแน่นอน ซึ่งจะต้องหาทางแก้ไขต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของผู้เพาะเลี้ยงปลาอุกด้าน
ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะดังนี้ :-

1. การเลือกทำเลที่ตั้งฟาร์มเพาะเลี้ยงปลาอุกควรพิจารณาเลือกบริเวณที่มีการ
ชลประทานที่ดี คลองน้ำที่ไหลผ่านบ่อเพาะเลี้ยงมีปริมาณน้ำที่เพียงพอตลอดฤดูกาลเพาะเลี้ยงปลา
น้ำควรมีคุณภาพที่เหมาะสม และในแต่ละฟาร์มที่ทำการเพาะเลี้ยงควรที่จะมีบ่อพักน้ำ เพื่อเก็บน้ำ
ไว้ใช้ในเวลาที่ต้องการ
2. การขุดบ่อดินสำหรับอนุบาลลูกปลา ควรทำเป็นบ่อขี้ เพราะสะดวกต่อการจับ
ลูกปลา และทำให้ลูกปลาได้รับความบอบช้ำน้อย อัตราการรอดตายมีมากขึ้น
3. การเลี้ยงปลาอุกสำหรับผู้ที่ลงทุนใหม่ หรือขยายกิจการ ควรที่จะเลี้ยงให้เป็น
ปลาโตในบ่อซีเมนต์ เนื่องจากมีความปลอดภัยจากโรคที่จะเกิดแก่ปลาอุก ทั้งยังง่ายต่อการดูแล
รักษา ประหยัดค่าแรงงาน และเนื่องจากการเพาะเลี้ยง โดยเฉพาะฟาร์มที่มีการเพาะพันธุ์
และอนุบาลลูกปลาเอง ควรที่จะลงทุนเลี้ยงให้เป็นปลาโตในบ่อซีเมนต์ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการ
เลี้ยงต่ำลงกว่าการซื้อพันธุ์ปลามาเลี้ยงในบ่อซีเมนต์

การคำนวณต้นทุนกรณีประหยัดค่าพันธุ์ปลาจากการเพาะพันธุ์เองแล้วเลี้ยงในบ่อซีเมนต์
โดยเริ่มเลี้ยงจากลูกปลาขนาด 5 เซนติเมตร

ปริมาณการปล่อยลูกปลา 75,000 ตัว เมื่อที่บ่อซีเมนต์ 117.6 ตารางเมตร

จำนวนน้ำหนักที่จับได้ทั้งหมด 3,527.68 กิโลกรัม

กรณีซื้อลูกปลา 20 บาทต่อร้อยตัว เสียเงินค่าพันธุ์ปลา = 9,000 บาท

กรณีเพาะพันธุ์ปลาเองต้นทุนต่อร้อยตัว 4.97 บาท ค่าพันธุ์ปลา = 2,236.50 บาท

ต่อฟาร์มสามารถประหยัดค่าพันธุ์ปลาได้ = 6,763.50 บาท

คำนวณต้นทุนที่ประหยัดต่อตารางเมตร	=	$\frac{6,763.50}{117.6}$	=	57.51	บาท
คำนวณต้นทุนที่ประหยัดต่อกิโลกรัม	=	$\frac{6,763.50}{3,527.68}$	=	1.92	บาท
ต้นทุนการเลี้ยงต่อกิโลกรัม	=	ต้นทุนการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์อย่างเดียว หักด้วยต้นทุนที่ประหยัดได้	=	17.68 - 1.92	= 15.76 บาท

จากตัวเลขที่คำนวณต้นทุนต่อกิโลกรัม ได้เท่ากับ 15.76 บาท ต่ำกว่าต้นทุนของการเพาะพันธุ์และเลี้ยงในบ่อดิน หรือ การซื้อพันธุ์ปลามาเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ เพราะฉะนั้นผู้เพาะเลี้ยงควรที่จะ ทำการเพาะ และอนุบาลในบ่อดิน แล้วนำมาเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ต่อไป

4. การคิดค่าเสื่อมราคาของบ่อดิน และบ่อซีเมนต์ได้ใช้อายุการใช้งานเท่ากัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว บ่อซีเมนต์น่าจะมียุการใช้งานมากกว่าบ่อดิน ซึ่งค่าเสื่อมราคาที่เกิดขึ้นอาจเป็นตัวที่ทำให้ต้นทุนของการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์สูงกว่าการเลี้ยงในบ่อดิน ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่าอายุการใช้งานของบ่อซีเมนต์ควรมากกว่าที่ได้จากการสำรวจ

5. อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาถูกควรที่จะเป็นอาหารสำเร็จรูปแบบเม็ดลอยน้ำ แม้จะมีราคาแพงกว่าปลาเบ็ด และไส้ไก่ แต่ก็ยังมีข้อดีหลายประการคือ ความปลอดภัยจากการติดตัวของเชื้อโรคที่จะมากับอาหาร ไม่ต้องเสียเวลาในการเตรียมอาหาร ประหยัดแรงงาน เก็บรักษาได้นานและง่ายกว่า ลดปัญหาเรื่องน้ำเสีย ลดปริมาณการสูญเสียของอาหาร จะให้อาหารได้ในปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งสังเกตได้ในเวลาที่ให้อาหารแก่ปลา ทำให้รู้ว่าจำนวนเท่าใดที่ปลาต้องการในแต่ละช่วง

6. ควรมีการติดต่อระหว่างผู้เพาะเลี้ยง กับหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้รับหรือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เพาะเลี้ยง อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นพิเศษที่จะมีผลต่อการเพาะเลี้ยงปลาถูก

7. รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เพาะเลี้ยงในด้านการเงินในรูปแบบของสินเชื่อระยะสั้น โดยผ่านทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่ยั่งยืน ปลาสามารถจะตัดความผูกพันจากนายทุน หรือพ่อค้าอาหารปลาได้ ซึ่งผู้เลี้ยงสามารถนำเอาวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับปรุงให้ได้ผลผลิตมากขึ้น

8. ควรที่จะมีการรวมกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งจะช่วยให้มีการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้แก่ผู้เลี้ยงได้ง่ายและสะดวกขึ้น ยังทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันการเงิน และหน่วยงานของรัฐบาลมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคามากขึ้น ลดปัญหาการขายสัตว์ราคาตัวเองอีกด้วย รัฐบาลจึงควรจะให้ความสนใจ และสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันระหว่างผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเกิดขึ้นในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย